

3. seminář – vynucování mezinárodního a unijního práva

I. Donucení v mezinárodním právu

1. Zamyslete se nad důvody dodržování MP. Proč téměř vždy téměř všechny státy dodržují téměř všechna pravidla MP, a to navzdory skutečnosti, že v rámci mezinárodního společenství, založeného na svrchované rovnosti jeho členů, není přítomna žádná *persona potentior*? Pokuste se v této souvislosti odhadnout význam těchto pojmů: reputaci, reciprocita a retaliace.

Nápověda: vraťte se k poznatkům z přednášek a učebnice

2. Vysvětlete význam následující ustanovení pro donucení v mezinárodním právu a pokuste se zjistit, v jakém dokumentu se ustanovení nalézá:

„Čl. I

Vysoké smluvní strany slavnostně prohlašují jménem svých národů, že odsuzují válku jako prostředek k vyřešení mezinárodních neshod a zříkají se jí jako prostředku národní politiky ve svých vzájemných vztazích.

Článek II.

Vysoké smluvní strany se shodují, že urovnání neb vyřešení všech neshod a sporů, ať by byly jakékoliv povahy nebo původu, k nimž by mohlo dojít mezi nimi, nemá se nikdy jinak dít než pokojnými prostředky.“

Nápověda: jedná se o první mezinárodní smlouvu zakazující použití síly jako způsobu řešení sporů mezi státy.

3. Co jsou prostředky řešení sporů mezi státy? Jaké prostředky řešení sporů známe?

Návod: čl. 33 Charty OSN

4. Uveďte druhy řízení o stížnostech dle Evropské úmluvy o lidských právech, jakož i základní rozdíly mezi nimi.

Nápověda: čl. 33 a 34 EÚLP

5. Vysvětlete pojem „kolektivní sebeobrana“.

Nápověda: čl. 5 Severoatlantické smlouvy 1949

„Článek 5

Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto odsouhlasily, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich uplatní právo na individuální nebo kolektivní obranu, uznané článkem 51 Charty Spojených národů, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v souladu s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a udržet bezpečnost severoatlantické oblasti. Každý takový útok a všechna opatření učiněná v jeho důsledku budou neprodleně oznámena Radě bezpečnosti. Tato opatření budou ukončena, jakmile Rada bezpečnosti přijme opatření nutná pro obnovení a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.“

6. Pokuste se odhadnout význam a podstatu pojmu „diplomatická ochrana“ na základě následujícího úryvku z rozsudku mezinárodního soudu:

„Převzetím nároku jednoho ze svých subjektů a využitím diplomatické akce nebo uplatnění nároku v mezinárodním soudním řízení ve prospěch tohoto subjektu, stát ve skutečnosti uplatňuje své právo – právo zajistit ve prospěch svých subjektů respekt k pravidlům mezinárodního práva.“

7. Zamyslete se nad účinky rozhodčího nálezu jako výsledku rozhodčího řízení v mezinárodním právu.

Návod: čl. 53 a 54 Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států

„článek 53

(1) Rozhodčí nález bude pro strany závazný a nebude předmětem odvolání nebo jakéhokoli jiného opravného prostředku, s výjimkou těch, které jsou uvedeny v této Úmluvě. Každá strana bude dodržovat a plnit podmínky rozhodčího nálezu

Článek 54

(2) Každý smluvní stát uzná rozhodčí nález vydaný podle této Úmluvy jako závazný a bude na svém území vymáhat plnění peněžních závazků uložených v rozhodčím nálezu, jakoby to bylo konečné rozhodnutí soudu v tomto státě.“

8. Posuďte význam tohoto úryvku pro vymáhání mezinárodního práva. Kvalifikujte o jaký (é) akt (y) donucení se z pohledu mezinárodního práva může jednat.

Exekutivní příkaz 13876 ze dne 24. června 2019

„Ze své pravomoci prezidenta Spojených států na základě Ústavy, já, Donald Trump,..., přijímám následující exekutivní příkaz...:

Odstavec 1: Veškerý majetek..., který je ve Spojených státech anebo v držení nebo pod kontrolou kterékoli americké osoby, patřící následujícím osobám, je blokován a nesmí být převeden, nesmí být za něj placeno, exportován, vybrán nebo jinak obchodován:

a) *Nejvyšší vůdce Islámské republiky Írán...“*

II. Unijní právo

9. Ztotožňujete se s tvrzením, že „je plně na úvaze soudu členského státu, zda podá žádost o předběžnou otázku“?

Návod: čl. 267 Smlouvy o fungování EU

10. Ztotožňujete se s tvrzením, že „Soudní dvůr EU může přezkoumávat, mimo jiné, legalitu legislativních aktů Unie?“ Pokud ano, uveďte ustanovení práva EU, o něž svůj závěr opíráte.

Nápověda: čl. 263 Smlouvy o fungování EU

11. čl. 344 Smlouvy o fungování EU stanoví, že:

„Členské státy se zavazují, že spory o výklad nebo provádění Smluv nebudou řešit jinak, než jak stanoví Smlouvy.“

Vysvětlete význam tohoto ustanovení, a to především s ohledem na funkce Soudního dvora.

Komentář: Soudní dvůr si vyhrazuje řešit spory mezi členskými státy stran výkladu a použití Smluv (v širší interpretaci též sporů mezi členskými státy a jednotlivci, jak ukázal případ Achmea). Cílem by mělo být zdůraznění monopolu SDEU v této oblasti.

12. Pokuste se zařadit úryvek do kontextu vynucování práva EU. Označte řízení, v němž s největší pravděpodobností zazněly v něm obsažené výroky.

„S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba určit, že:

- Maďarsko tím, že přijalo opatření stanovené v čl. 76 odst. 1 písm. a) zákona o vysokých školách, nesplnilo povinnosti vyplývající z článku XVII GATS;
- Maďarsko tím, že přijalo opatření stanovené v čl. 76 odst. 1 písm. b) zákona o vysokých školách, nesplnilo v rozsahu, v němž se toto ustanovení použije na vysoké školy se sídlem ve třetím státě, který je členem WTO, povinnosti vyplývající z článku XVII GATS, a v rozsahu, v němž se použije na vysoké školy se sídlem v jiném členském státě, povinnosti vyplývající z článku 49 SFEU a z článku 16 směrnice 2006/123, a
- Maďarsko přijetím sporných opatření nesplnilo povinnosti vyplývající z článku 13, čl. 14 odst. 3 a článku 16 Listiny.“

Nápověda: čl. 260 Smlouvy o fungování EU

13. K náhradě škody netransponováním/neimplementací směrnice:

- a) má jednotlivec právo na náhradu škody, která mu vznikla tím, že členský stát EU netransponoval směrnici?

b) pokud je odpověď sub a) kladná, jaké jsou podmínky pro vymáhání škody takto vzniklé?

c) vysvětlíte důvod, proč by jednotlivec měl mít možnost vymáhat po členském státu tuto škodu?

d) před jakým orgánem se bude jednotlivec této škody domáhat?

Nápověda: učebnice, přednáška

III. Případová studie

Vezměte v potaz současné dění týkající se incidentu ve Vrběticích. Vycházejte z toho, že Rusko se dopustilo porušení mezinárodního práva, tj. porušení pravidel v oblasti zákazu užití sílu (útočného činu). Jak může v dané situaci ČR reagovat?

a) **Nepřímé donucení (odpovědnost):**

Nápověda: Návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování – čl. 2, čl. 31, čl. 36 (rozděleno do 2 dokumentů ve Studijních materiálech)

b) **Donucení před vnitrostátním soudem:**

zamyslete se nad možnostmi pozůstalých po dvou obětech výbuchu muničního skladu uplatňovat nárok na náhradu vzniklé újmy přímo před českými soudy.

Nápověda: Úmluva OSN o jurisdikčních imunitách států a jejich majetku (zejména čl. 12 – viz níže).

Čl. 12 Úmluvy o jurisdikčních imunitách:

„Škody na zdraví a majetku Nedohodnou-li se dotčené státy jinak, stát se nemůže dovolávat imunity vůči jurisdikci před soudem jiného státu, který je jinak k věci příslušný, v řízení týkajícím se peněžité náhrady za smrt či újmu na zdraví osoby nebo za poškození či ztrátu hmotného majetku způsobenou jednáním či opomenutím, které lze údajně státu přičíst, pokud k jednání či opomenutí došlo zcela či zčásti na území uvedeného jiného státu a pokud byl původce jednání či opomenutí přítomen na tomto území v době, kdy k jednání či opomenutí došlo.“

c) **Mezinárodní soud:** zvažte, zda by případný spor nemohl řešit některý mezinárodní soud.

Lze dohledat právní základ pro založení pravomoci takového soudu ve dvoustranné

smlouvě mezi ČR-RF o přátelství a spolupráci (č. 99/1996 Sb.)? Pokud by měl pravomoc Mezinárodní soudní dvůr, pak zvažte event. roli čl. 94 Charty OSN (zohledněte okolnost, že RF je stálým členem Rady bezpečnosti OSN).

Nápověda: dvoustranná smlouva mezi ČR a Ruskem, Charta OSN

d) **Diplomatické právo:** předpokládejme, že ČR zjistí, že se na výbuchu muničního skladu podíleli diplomaté Ruska. Posuďte možnosti reakce ČR v oblasti diplomatického práva.

Nápověda: čl. 9 Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích

„Článek 9

1. Přijímající stát může kdykoliv a bez povinnosti uvést důvody pro své rozhodnutí oznámit vysílajícímu státu, že šéf mise nebo kterýkoliv člen diplomatického personálu mise je persona non grata anebo že kterýkoliv jiný člen personálu mise je nepřijatelný. V takovém případě vysílající stát podle okolností buď odvolá tuto osobu anebo ukončí její funkci na misi. Osoba může být prohlášena za non grata nebo za nepřijatelnou předtím, než vstoupila na území přijímajícího státu.

2. Jestliže vysílající stát odmítne nebo opomene v rozumné době vyhovět povinnosti podle odstavce 1 tohoto článku, přijímající stát může odmítnout uznat dotyčnou osobu za člena mise.“

